

กลุ่มศึกษาปัญหาศาสนา,
คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์
ยุโรป กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์,
พ.ศ. 2525. 496 หน้า ราคา 40 บาท

ในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์อันยาวนานกว่า 300 ปี ระหว่างพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาในประเทศไทย คงไม่มีเหตุการณ์ใดจะก่อให้เกิด “วิวาทะ” ระหว่างศาสนิกชนทั้ง 2 กลุ่มมากไปกว่าปัญหาซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ว่า “พระพุทธเจ้าทรงเป็นประกาศกของพระเจ้าหรือไม่?” ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้มีส่วนกระตุ้นในการปลุกจิตสำนึกของพุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อยให้หันมาตรวจสอบคำสอน และการรับรู้ต่าง ๆ ทางศาสนา ฉะนั้น ในช่วงเวลาแห่งความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นนี้ คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป ซึ่งวางจำแนกขบแผนหนังสือจะเป็นหนังสือที่น่าสนใจมากเล่มหนึ่งที่หลายคนคาดว่าจะเป็นข้อมูลศึกษาความรู้เกี่ยวกับคริสต์ศาสนา เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 10 ตอน ตอนที่ 1 กล่าวถึงกำเนิดของศาสนา (หน้า 7-10) ตอนที่ 2 พระประวัติของพระเยซู (หน้า 17-23) ตอนที่ 3

ศาสนาคริสต์ในยุครุ่งเรืองนับแต่พระเยซู ดับขันธุ์ถึง ค.ศ. 1500 (หน้า 24-34) ตอนที่ 4 ศาสนาคริสต์ในยุคเสื่อมลงนับแต่ ค.ศ. 1500 ถึง ปัจจุบัน (หน้า 35-56) ตอนที่ 5-8 (หน้า 57-464) เป็นเรื่องราวของ “ยุโรปศูนย์กลางของศาสนา” ในคริสต์ศตวรรษที่ 17, 18, 19 และ 20 (ถึง ค.ศ. 1980) ส่วน 2 ตอนสุดท้ายได้แก่ ศาสนาอิสลาม (หน้า 465-471) และ ศาสนาพุทธ (หน้า 473-496)

หากพิจารณาถึงปริมาณของผู้เขียนที่จะ “...ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ออกมาเป็น “คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป” ในลักษณะการศึกษาประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งความรู้เพื่อการค้นคว้าของผู้สนใจในวิชาการแขนงนี้” (คำนำ) หนังสือเล่มนี้กลับประสบความสำเร็จอย่างน่าเสียดายยิ่ง ทั้งนี้เพราะแทนที่จะเป็น “แหล่งความรู้” อย่างกว้าง ๆ ผู้เขียนกลับจัดวางจำกัดให้แก่ตนเองด้วยการเสนอเรื่องราวของ “คริสต์ศาสนา” และ “ประวัติศาสตร์ยุโรป” ในสมัยใหม่จนถึงสมัยปัจจุบันอย่างเกินสมดุลย์ และปล่อยให้คริสต์ศาสนาในยุคเริ่มแรกจนถึงสมัยการปฏิรูปศาสนาในยุโรปเป็นเพียงเรื่องผิวเผิน โดยผู้เขียนให้ความสำคัญเพียง 1 ใน 16 ส่วนของหนังสือ นอกเหนือจากนี้ ใน 2 ตอนสุดท้ายก็เป็นเรื่องของหลักธรรม และบทบาทบุญคุณในศาสนาอื่น ๆ (อิสลามและพุทธ) ที่ผนวกเข้าไปอย่างไร้ความหมาย โดยผู้อ่านไม่อาจหาสาระอันใดที่จะประเมินได้ว่าเรื่องราวในศาสนาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ “คริสต์ศาสนา” หรือ “ประวัติศาสตร์ยุโรป” ในแขนงใดได้บ้าง ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลที่ยกมาอ้างส่วนใหญ่ก็ผิดพลาดขาดเหตุผล และคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง การศึกษาเรื่องคริสต์ศาสนาก็เป็นเพียง “ฉากประกอบ” ของเรื่องที่ไมอาจหาปฏิสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ได้

ดังที่กล่าวข้างต้นว่าผู้เขียนแทบจะละเลยที่จะกล่าวถึงคริสต์ศาสนาในยุคเริ่มแรกจนถึงสมัยการปฏิรูปศาสนาใน

ยุโรป ประเด็นที่ผู้วิจารณ์ใคร่ขอตั้งข้อสังเกตก็คือการเพิกเฉยที่จะศึกษาถึงอิทธิพลหรือความสัมพันธ์ของคริสต์ศาสนาที่มีต่อประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวอย่างลุ่มลึก ย่อมถือได้ว่าผู้เขียนได้ทำลายคุณค่าของหนังสืออย่างไม่รู้ตัว เพราะตามข้อเท็จจริงแล้วคริสต์ศาสนามีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อจิตใจ และการดำรงชีพของชาวยุโรป ในสมัยกลาง (ที่ผู้เขียนเรียกว่ายุคมืดมน !) สถาบันคริสต์ศาสนาคือศูนย์รวมที่เหนี่ยวรั้งจิตใจของประชาชน ตลอดจนทำหน้าที่จรรโลงและสืบทอดอารยธรรมตะวันตกมิให้สูญสลายไปกับความพินาศของจักรวรรดิโรมัน ยิ่งไปกว่านั้นคริสต์ศาสนายังมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้าง “อารยธรรมยุโรป” ที่เกิดขึ้นในสมัยกลางอีกด้วย แต่เป็นที่น่าประหลาดใจที่ผู้เขียนเน้นถึงบทบาทของคริสต์ศาสนาใน “ยุคแห่งศรัทธา” นี้ (The Age of Faith) แต่เพียงภาพกว้าง ๆ ของสงครามครูเสดเท่านั้น ซึ่งไม่มีเนื้อหาอันเป็นสาระมากไปกว่าการเล่าเรื่องย่อในเหตุการณ์ของสงครามแต่ละครั้ง โดยไม่มีแม้กระทั่งการเสนอข้อมูลหรือประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับสาเหตุหรือผลกระทบของสงครามครูเสดที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของยุโรป

ในบทเสนอเกี่ยวกับการปฏิรูปศาสนาซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นแก่นของเรื่องที่สำคัญตอนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านความคิดของคริสต์ศาสนิกชน การทำลายพันธะของคริสต์ศาสนิกชนกับสถาบันศาสนา (คาทอลิก) และการแตกแยกของนิกายคาทอลิก และโปรเตสแตนต์ ผู้เขียนเพียงแต่เสนอชีวประวัติมาร์ติน ลูเธอร์ ที่ผู้เขียนยกย่องว่าเป็น “...บุรุษที่จุดแสงประกายให้ผู้คนเลิกนับถือศาสนาหันมานับถือปรัชญาแทนโดยที่เขาไม่ตั้งใจ” (หน้า 39) สมมุติฐานดังกล่าวของผู้เขียนนี้จะต้องคลาดเคลื่อน

และสวนทางกับความเป็นจริงในประวัติศาสตร์อย่างสิ้นเชิง ประการแรกหากพิจารณาจะเห็นว่าลูเธอร์เป็น “พวกอนุรักษนิยม” ที่เคร่งศาสนา และเชื่อมั่นในอำนาจของพระเจ้า การแตกแยกระหว่างลูเธอร์กับกรุงโรมมีพื้นฐานมาจากการตีความในพระคัมภีร์ไบเบิล (Bible) ที่แตกต่างกันเท่านั้น ประการที่สอง การปฏิรูปศาสนาของลูเธอร์มิได้ก่อให้เกิดการปฏิเสธศาสนา แต่ในมุมตรงกันข้ามกลับเป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนหันมาสำรวจต่อการรับรู้ในพระคัมภีร์ไบเบิลและข้อกำหนดในศาสนายิ่งขึ้น จนเกิดการแปลพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นแนวทางให้มีการจัดตั้ง “นิกาย” ต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนาในเวลาต่อมา นิกายเหล่านี้ยังคงให้ความสำคัญพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาท้องถิ่นเพียงแต่มีศรัทธาความเชื่อและหลักปฏิบัติที่อาจแตกต่างกันไปบ้างเท่านั้น

นอกจากการเสนอชีวประวัติมาร์ตินลูเธอร์แล้ว ผู้เขียนแทบจะละวันที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์อื่น ๆ อันเป็นแก่นสาระในประวัติศาสตร์ช่วงการปฏิรูปศาสนา เป็นต้นว่าบทบาทการปฏิรูปศาสนาของนิกายคาทอลิก (Catholic Reformation หรือ Counter Reformation) หรือการขัดแย้งระหว่างพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แห่งอังกฤษกับสถาบันพระสันตปาปาแห่งกรุงโรม อันนำไปสู่การจัดตั้งนิกายแองกลิคันในประเทศอังกฤษ ฯลฯ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ล้วนแต่เป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์และเป็นเรื่องราวของ “คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป” อย่างแท้จริง ที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมา

ประเด็นที่สองที่ทำให้หนังสือด้อยในคุณภาพและมาตรฐานสำหรับเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่ดีคือการขาด “สำนึกทางประวัติศาสตร์” (sense of history) ของผู้เขียน เช่น การขาดการตรวจสอบข้อมูล การด่วนสรุป หรือ “วิเคราะห์” เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยปราศจาก

หลักฐาน (ผู้เขียนไม่ได้แสดงที่มาของข้อมูลใด ๆ ทั้งสิ้นในหนังสือ) ในบางกรณีผู้เขียนนำเอาข้อมูลในปัจจุบันไปใช้อ้างอิงกับเหตุการณ์ในอดีต ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนเรียกพระสันตปาปาทุกยุคทุกสมัยว่า “พระสันตปาปาแห่งวาติกัน” และเรียกกรุงคอนสแตนติโนเปิล (ซึ่งมีสมญานามว่ากรุงโรมตะวันออกเพราะเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของจักรวรรดิไบเซนไทน์หรือจักรวรรดิโรมันตะวันออก) ว่า “กรุงวาติกันตะวันออก” โดยขาดความรู้และความเข้าใจถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์ที่ว่าตลอดระยะเวลาอันยาวนาน (ยกเว้นในสมัย Babylonian Captivity, ค.ศ. 1305–1378, ที่พระสันตปาปาทรงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกษัตริย์ฝรั่งเศสและถูกบังคับให้ประทับที่เมืองอเวียง) พระสันตปาปาทรงปกครองศาสนาจักรจากกรุงโรมทั้งสิ้น อีกทั้งตำแหน่งดั้งเดิมของพระสันตปาปาก็คือพระสังฆราชแห่งกรุงโรม (Bishop of Rome) ส่วนวาติกันนั้น แม้ว่าจะเคยเป็นส่วนหนึ่งของกรุงโรม แต่ก็เพิ่งเป็นรัฐอิสระ และเป็นที่ประทับอย่างเป็นทางการของพระสันตปาปา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในปี ค.ศ. 1926 นี้เอง

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นถึงความสะเพร่าและขาดความประณีตในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรปโดยละเอียดการตรวจสอบในการเรียกตำแหน่งต่าง ๆ ของประมุขในดินแดนเยอรมนี อิตาลี และอื่น ๆ เช่นเรียกตำแหน่งอาร์ชดยุก (archduke) แห่งออสเตรียก่อนปี ค.ศ. 1804 ว่า พระจักรพรรดิแห่งออสเตรีย เรียกตำแหน่งประมุขของเบอร์กันดี และมิลานที่มีฐานันดรศักดิ์เป็นดยุก (duke) ว่าเป็นกษัตริย์ ฯลฯ เป็นต้น หรือเรียกอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Roman Empire) ว่าเป็นอาณาจักรโรมันคาทอลิกอันศักดิ์สิทธิ์โดยเข้าใจว่าเป็นอาณาจักรที่สังกัดหรือขึ้นต่อสถาบันพระสันตปาปาแห่งกรุงโรม และพวกข้าติดที่ดิน (serf) ก็ถูกผู้เขียน “ตีตรา” ให้

เป็นทาสโดยขาดความเข้าใจว่าสถานภาพของ “ข้าติดที่ดิน” (serf) และ “ทาส” (slave) มีฐานะความแตกต่างกันอย่างไร

ส่วนประเด็นที่ว่าผู้เขียนใช้วิธีการด่วนสรุป การขาดเหตุผล และการใช้ข้อมูลผิดพลาดนั้นผู้วิจารณ์ขอยกมาเพียงบางตัวอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่คุ้นเคยของผู้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ยุโรป เช่น

หน้า 59 อ้างถึงนโยบายรักษาความเป็นกลางในสงคราม 30 ปี ของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 แห่งอังกฤษว่า พระองค์ทรงเป็น “เจ้ามาจากเยอรมัน....(จึง) ทรงถือนโยบายเป็นกลางในสงครามศาสนา 30 ปีในดินแดนนั้น” เป็นการด่วนสรุปและขาดเหตุผล ทั้งนี้เพราะพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ของสกอตแลนด์ และการวางนโยบายเป็นกลางในสงครามก็เป็นเหตุผลทางการเมืองศาสนาและผลประโยชน์ของประเทศมากกว่าจะเป็นเพราะ “เชื้อสาย”

หน้า 80 สาเหตุของการเกิดสงครามกลางเมืองในทศวรรษ 1640 ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นปัญหาจากการขัดแย้งในเรื่องศาสนาและระบบการปกครอง ผู้เขียนเสนอโดยสรุปว่าเป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภาในการ “ปราบกบฏในไอร์แลนด์”

หน้า 333 การจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Alliance) ของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 แห่งรัสเซีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะนำหลักการของคริสต์ศาสนามาใช้ในการปกครองในประเทศเครือพันธมิตร ผู้เขียนสรุปว่าเป็น “การพิทักษ์ศาสนาคริสต์จากพวกอิสลาม” แต่สำหรับนักศึกษาและผู้สนใจในประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จะแลเห็นได้ว่า ในช่วงระยะเวลาของการจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ (ปลายทศวรรษ 1810) ศาสนาอิสลามได้เสื่อมอำนาจและไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของยุโรปแล้ว การจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์เป็นเพียงความคิดอันเพ้อฝันของพระเจ้าอเล็ก-

ซานเดอร์ที่ 1 ที่ไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองระหว่างประเทศแต่ประการใด

หน้า 443 แสดงให้เห็นถึง “ความผิดพลาด” ในการใช้ข้อมูลของผู้เขียนว่าไม่เพียงแต่เกิดกับเรื่องราวในอดีตเท่านั้น แม้แต่เหตุการณ์ในปัจจุบันผู้เขียนก็เลยที่จะตรวจสอบข้อมูลเช่นเดียวกัน ผู้เขียนสรุปการเข้ารับตำแหน่งประมุขทางคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ของพระสันตปาปาจอห์น ปอลที่ 2 ว่าเป็นผลมาจาก “ประเทศคอมมิวนิสต์โปแลนด์มีคนนับถือคริสต์นิกายคาทอลิก มากที่สุดในยุโรป (ทั้งเสรี และคอมมิวนิสต์) ด้วยเหตุนี้การประมุขเลือกพระสันตปาปาครั้งสุดท้ายจึงเลือกเอาพระคอมมิวนิสต์โปแลนด์จอห์น ปอลที่ 2 ขึ้นมาเป็นพระสันตปาปา” โดยละเลยต่อสถิติของผู้นับถือคริสต์ศาสนาในประเทศอื่น ๆ เช่น ฝรั่งเศส ซึ่งมีจำนวนประชากรที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกมากกว่าโปแลนด์ถึง 20 ล้านคน

๑๓๑

นอกจากจะให้ “ภาพที่บิดเบี้ยว” ของประวัติศาสตร์ ผู้เขียนยังมีความ “พิสดาร” ในการเสนอเนื้อหาของประวัติศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวกับคริสต์ศาสนาอย่างมาก เรื่องส่วนใหญ่มักเป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวของราชวงศ์ต่าง ๆ ในนานาประเทศในยุโรป แต่ก็มักลักษณะขาดประเด็น ผู้วิจารณ์ขอ “สุ่มตัวอย่าง” มาให้ผู้อ่านช่วยประเมินถึงคุณค่าของหนังสือเล่มนี้เพียง 2 ตัวอย่างดังต่อไปนี้คือ

ในหน้า 135-136 ผู้เขียนบรรยายถึงพระจริยวัตรของพระนางคาโรลิน พระมเหสีของพระเจ้าออร์ซที่ 2 ไว้ว่า

“พระโหมที่อวบกลมของพระนางตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็น...พระนางทรงขาด

ลักษณะที่จะใช้คำสนทนาผูกมัดเอาใจพระสวามีให้อยู่กับพระนางได้” ถึงกระนั้นพระเจ้าออร์ซที่ 2 ก็ทรงโปรดพระอูระอันงดงามของพระนาง ทรงบัญชาให้พระนางแต่งองค์ให้ดูส่วนนั้นให้เด่น เมื่อเวลาทรงออกแขกเหวี่ยงทุกครั้ง...”

ในหน้า 287 การบรรยายลัทธิรักชาติ (Patriotism) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ผู้เขียนได้บรรยายไว้อย่างขัดกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านอย่างมาก

“ส่วนความรักชาติรักเผ่าพันธุ์ในยุคนี้มีแต่อังกฤษและฝรั่งเศสที่คลอด Pratiot (Pratiot - สะกดผิดตามผู้เขียน) ออกมาแล้วส่วนประชาชนในรัสเซียยังคร่ำครวญอยู่ยังไม่คลอด ความรักชาติ Pratiot ออกมาแบบอังกฤษ ส่วนออสเตรียนั้นเพิ่งตั้งท้อง Pratiot) เพิ่งจะมีภักดิ์รัก 2 องค์เท่านั้น (ผู้เขียนหมายถึงจักรพรรดิโยเซฟที่ 2 แห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ และพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ซึ่งผู้เขียนออกเสียงเรียกว่าฟรีดริชแห่งปรัสเซีย) ที่เป็นพ่อพันธุ์ Pratiot ให้กับชาติเยอรมัน”

ในบรรดาข้อบกพร่องของหนังสือเล่มนี้ ประเด็นที่สำคัญอีกประการที่ไม่ควรเพิกเฉยจะกล่าวถึง ได้แก่ข้อจำกัดในทักษะการใช้ภาษาไทยของผู้เขียน ซึ่งมีทั้งใช้คำราชาศัพท์อย่างผิด ๆ หรือคำที่ไม่เป็นที่นิยม ตลอดจนภาษาไม่สุภาพ ตัวอย่าง เช่น

คำว่า “ทรงโปรดบรรณคดีฝรั่งเศส” ใ้ว่า “ทรงโปรดทอดพระเนตรวรรณคดีฝรั่งเศส” (คำว่า ทอดพระเนตร ควรใช้กับภาพยนตร์หรือละครไม่ใช่กับหนังสือ)

คำว่า “สิ้นพระชนม์” ใ้ว่า “ทรงสิ้นแรงชีวิต”

คำว่า “ทรงสนพระทัยใน...” ใ้ว่า “ทรงหิวและกระหายใน...”

คำว่า “พวกเสรีนิยม” ใ้ว่า “ประชาชนลิเบอรัล”

คำว่า “พวกสังคมนิยม” ใ้ว่า “ประชาชนโซเชี่ยลิสต์”

๑๓๒

ส่วนการใช้ “ภาษาไม่สุภาพ” หรือภาษาที่ไม่เหมาะสมเพื่อเป็น “แหล่งความรู้เพื่อการค้นคว้า” ได้แก่

คำว่า “เฮงซวย” ใ้ว่า “ระบบประชาธิปไตยเฮงซวย”

คำว่า “ต้น” ใ้ว่า “ต้นไปสนับสนุน”

คำว่า “สุ่มหัว” ใ้ว่า “นักปราชญ์สมัยใหม่ที่หลายที่สุ่มหัวกันอยู่ในฝรั่งเศส”

คำว่า “ทะลวง” ใ้ว่า “ศาสนาของพระมะหะหมัด...ทะลวงเข้าไปในยุโรป...ทางเอเชียใต้ทะลวงไปทางคอนสแตนติโนเปิล...”

๑๓๓

ความผิดพลาด (อย่างมาก) ในการใช้ “ภาษา” เพื่อเป็นสื่อในความเข้าใจ ได้แก่การออกเสียงเรียกวิสามานยนาม (proper nouns) ในภาษาต่างประเทศของผู้เขียนที่ไม่ได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ใด ๆ หากแต่เป็นการอ่านออกเสียงชนิด “ตามใจฉัน” แต่เพียงประการเดียว ซึ่งบางครั้งผู้อ่านอาจไม่ทราบได้ว่าชื่อบุคคลนั้นเป็นใคร หรือสถานที่นั้นอยู่ที่ไหน (ผู้เขียนไม่ได้กำกับตัวสะกดในภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างวิสามานยนามที่เป็นที่รู้จักกันดี แต่ได้มีการอ่านออกเสียงเพี้ยนไป เช่น

England (อิงแลนด์) ออกเสียงเป็น “เอนแลนด์”

China (ไชนา) ออกเสียงเป็น “จินา”

Nice (นิช) ออกเสียงเป็น “นิสชา”

Crimea (ไครเมีย) ออกเสียงเป็น “คริม”

Sicily (ซิซิลี) ออกเสียงเป็น “ซิซิลี”

Montesquieu (มองแตสกีเออ) ออกเสียงเป็น “มองเตสกุ”

Magyar (แมกยาร์) ออกเสียงเป็น “มาดยา”

๑๘๔

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพยายามเรียกชื่อแคว้นหรือเมืองต่าง ๆ (ในดินแดนเยอรมนีเป็นส่วนใหญ่) ที่มีชื่อสากล (ภาษาอังกฤษ) ที่ทุกคนคุ้นเคย เป็นภาษาท้องถิ่น แต่การออกเสียงกลับยึดหลักเกณฑ์ของผู้เขียนเอง เช่น

บาเวเรีย เรียกว่า “บาอีร์น” (ภาษาเยอรมันเขียน Bayern อ่านออกเสียงว่า “บายเออร์น”)

เบอร์กันดี เรียกว่า “บูร์กุนด์” (ภาษาเยอรมันเขียน Burgund อ่านออกเสียงว่า “บัวร์กุนท์”)

๑๘๕

ประเด็นสุดท้าย หากพิจารณาด้านการให้ความเข้าใจในปรัชญาศาสนา หนังสือแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องอย่างมากมายในตอนที่ 1 (กำเนิดของศาสนา) ในหน้า 7 ผู้เขียนได้เรียกศาสนายูดาห์ (Judaism) ว่าเป็นศาสนายิว ซึ่งก็ผิดพอ ๆ กับการเรียกคริสต์ศาสนาว่าศาสนาฝรั่ง ศาสนาฮินดูว่าศาสนาแขก หรือศาสนาพุทธว่าศาสนาไทย ทั้งนี้เพราะยิวเป็นชื่อเรียกของเผ่าพันธุ์ (tribe) ไม่ใช่ชื่อเรียกของศาสนา ยิ่งไปกว่านั้นผู้เขียนยังกล่าวอ้างว่าศาสนายูดาห์ยึดพระคัมภีร์ทาลมุด และ “พระคัมภีร์ไบเบิล” เป็นหลัก การกล่าวอ้างดังกล่าวนี้ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้โดยง่าย เพราะพวกยิวในศาสนายูดาห์ยอมรับแต่เพียง “บางส่วน” ของพระคัมภีร์ไบเบิลเท่านั้น คือพระคัมภีร์ 5 เล่มในพระคัมภีร์เก่า (The Old Testament) เรียกรวมกันว่า “เพนตาเตอช” (Pentateuch) ซึ่งประกอบด้วยพระคัมภีร์เยเนซิส เอ็กโซดัส, เลวีตัส สาราบญี, และดีวเทโรโนมี

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ “ปลอมปนคำสอน” ของพระพุทธศาสนาโดยนำ

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับความเชื่อในศาสนาอื่น ๆ เช่นกล่าวว่าพระเยซูและพระมะหะหมัดทรง “ดับขันธ” ซึ่งคำว่า “ดับขันธ” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงการแตกสลายของขันธทั้งห้า อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ อันเป็นหนทางไปสู่ปรินิพพาน แต่ในคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลามไม่มีความเชื่อหรือมโนทัศน์ (concept) ของการดับขันธ และปรินิพพาน หรือในกรณีที่ผู้เขียนเอากลับชาติมาเกิดซึ่งเป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ไปอธิบายปลอมปนกับหลักศาสนาของคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม

“...เรื่องการกลับชาติมาเกิดนี้ ไม่เพียงเชื่อในสังคมชาวคริสต์เท่านั้น แต่ยังเชื่อกันในสังคมของชาวอิสลาม (ชาวมุสลิม - ผู้วิจารณ์) พุทธ พราหมณ์...” (หน้า 460)

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้ “ปลอมปนภาษาและศาสนกิจ” โดยนำศัพท์และชื่อเรียกศาสนกิจที่ใช้ในพระพุทธศาสนาไปใช้ในคริสต์ศาสนา เช่นคำว่า “นักบุญ” (saint) ในคริสต์ศาสนา ผู้เขียนก็เรียกอย่างชื่นชมว่าเป็น “พระอรหันต์” และการเรียโรของพระและนักบวชในคริสต์ศาสนาก็กลายเป็นการออก “บิณฑบาตร” การเปรียบเทียบชนิด “ผิดฝาผิดตัว” ดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสับสนต่อการรับรู้ และเข้าใจขั้นพื้นฐานในหลักศาสนาต่าง ๆ “ความพยายาม” ของผู้เขียนหรือกลุ่มศึกษาปัญหาศาสนา จึงมิได้กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในหลักการของคริสต์ศาสนาเลย (รวมทั้งในแง่มุมของประวัติศาสตร์) ในทางตรงกันข้าม ผู้เขียนกลับเป็น “ผู้สร้างปัญหา” และความไม่เข้าใจในระหว่างผู้สนับสนุนลัทธิศาสนาต่าง ๆ ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนได้

“วิเคราะห์” ศาสนาอิสลาม โดยอ้างว่า “ยึดหลักการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน” (หน้า 16) แต่สวนทางกับความเป็นจริงทั้งในทางจารีตนิยม และการประพฤติปฏิบัติของชาวมุสลิม

“ในแหลมมลายู ศาสนาอิสลามได้เข้ามาก่อนปี ค.ศ. 800 ด้วยหมู่พ่อค้าทางเรือชาวอาหรับ เป็นการโคตที่ศาสนาอิสลามในเมืองไทยมิได้ถูกเผยแพร่ด้วยดาบ แต่เผยแพร่ด้วยลูกชาย และลูกสาว ซึ่งในหมู่ผู้นับถือศาสนาอิสลามเชื่อกันว่า ถ้าลูกลูกชายหรือลูกสาวให้ใครแล้ว สามารถถึงลูกเขยหรือลูกสะใภ้มาเข้าศาสนาอิสลามได้จะมีบุญมาก ไม่แพ้คนนับถือศาสนาพุทธที่สร้างโบสถ์หรือวิหารทีเดียว” (หน้า 469)

โดยสรุป คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป เป็นตัวอย่างของหนังสือที่สะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของผู้เขียน อีกทั้งแสดงให้เห็นว่าในบางครั้งคำประกาศปณิธานของผู้เขียนก็อาจเป็นเพียง “ขนมหวาน” หรือ “ของขลัง” ที่ต้องการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านเท่านั้น ลักษณะเด่นของหนังสือมีเพียงการออกแบบปกที่ดึงดูดความสนใจ และขนาดรูปเล่มที่ดูกระทัดรัด แต่ก็เป็นไปตามสำนวนไทยที่ว่า “ข้างนอกสุกใสข้างในเป็นโพรง”

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์

ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร